

Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston puolustusselonteko

Puolustusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston puolustusselonteko (VNS 9/2024 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava puolustusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- puolustusministeri Antti Häkkänen, puolustusministeriö
- yksikön johtaja, puolustusasiainneuvos Karoliina Honkanen, puolustusministeriö
- erityisavustaja Dani Niskanen, puolustusministeriö
- yksikön johtaja, prikaatikenraali Markku Viitasaari, puolustusministeriö
- ulkoministeri Elina Valtonen, ulkoministeriö
- Euroopan komission johtava varapuheenjohtaja Henna Virkkunen, Euroopan komissio
- kabinetin jäsen Sanna Laaksonen, Euroopan komissio
- viestintäneuvonantaja Anniina Iskanius, Euroopan komissio
- EU-asioiden valtiosihteeri Jari Luoto, valtioneuvoston kanslia
- edustuston päällikkö Maria Blässar, Euroopan komissio
- edustuston päällikkö, suurlähettiläs Jori Arvonen, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Matti Anttonen, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Piritta Asunmaa, ulkoministeriö
- everstiluutnantti Riku Hartikainen, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Maimo Henriksson, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Vesa Häkkinen, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Pirkko Hämäläinen, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Marja Liivala, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Kai Sauer, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Jukka Siukosaari, ulkoministeriö
- hybridisuurlähettiläs Liisa Talonpoika, ulkoministeriö
- suurlähettiläs, johtava asiantuntija Jarmo Viinanen, ulkoministeriö
- sotilasedustaja EU:ssa ja Natossa, kenraaliluutnantti Kim Jäämeri
- yksikönpäällikkö Minna Laajava, ulkoministeriö
- yksikönpäällikkö Outi Hyvärinen, ulkoministeriö

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

- eurooppakirjeenvaihtaja Turo Mattila, ulkoministeriö
- erityisavustaja Matias Pajula, ulkoministeriö
- haavoittuvuuksien ja resilienssisektorin johtaja, kommodori Jukka Savolainen, Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus
- johtaja Teija Tiilikainen, Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus
- Puolustusvoimain komentaja, kenraali Janne Jaakkola, Puolustusvoimat
- strategiapäällikkö, kenraalimajuri Sami Nurmi, Puolustusvoimat
- tiedustelupäällikkö, prikaatikenraali Pekka Turunen, Pääesikunta
- tutkijaesiupseeri Jan Joutsu, Puolustusvoimat
- pääsihteeri Petteri Korvala, Turvallisuuskomitea
- ylijohdaja Anssi Kärkkäinen, Liikenne- ja viestintävirasto, Kyberturvallisuuskeskus
- hallituksen jäsen, everstiluutnantti Tapio Huhtamella, Kadettikunta ry
- toiminnanjohtaja Antti Lehtisalo, Maanpuolustuskoulutusyhdistys
- toiminnanjohtaja Minna Nenonen, Reserviläisliitto ry
- pääsihteeri Eero Rämö, Suomen Punainen Risti
- puheenjohtaja Aaro Mäkelä, Suomen Reserviupseeriliitto ry
- pääsihteeri Jarmo Pykälä, Suomen Sadankomitea ry
- puheenjohtaja Ville Viita, Upseeriliitto ry
- johtaja Hiski Haukkala, Ulkopoliittinen instituutti
- vanhempi tutkija Matti Pesu, Ulkopoliittinen instituutti
- tutkijatohtori Iro Särkkä, Ulkopoliittinen instituutti
- tutkija Jyri Lavikainen, Ulkopoliittinen instituutti
- dosentti Markku Ruotsila
- sotatieteiden dosentti, tutkija Ilmari Käihkö
- professori Juhana Aunesluoma
- professori Tuomas Forsberg, Tampereen yliopisto
- professori, johtaja Kari Liuhto, Pan-Eurooppa Instituutti, Turun yliopisto
- apulaissotilasprofessori Samu Rautio, Maanpuolustuskorkeakoulu
- apulaisprofessori Katri Pynnöniemi
- tutkija Linda Jakobson
- tutkija Minna Lyytikäinen
- akatemiattutkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto, Eurooppa-tutkimuksen keskus
- yliopistotutkija Noora Kotilainen, Helsingin yliopisto
- YK-liiton työvaliokunnan jäsen Pentti Lemmetyinen, Suomen YK-liitto
- tietokirjailija Emil Kastehelmi
- vanhempi neuvonantaja Laura Solanko, Suomen Pankki
- insinöörieversti (evp.) Jyri Kosola

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Johdanto

(1) Käsiteltävänä olevassa puolustusselonteossa tarkastellaan puolustuksen toimintaympäristön kehitystä ja arvioidaan puolustuksen kehittämistarpeita keskipitkällä aikavälillä. Selonteossa määritellään lisäksi puolustuspoliittiset linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittä-

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

miselle osana liittokuntaa sekä Suomen puolustuspoliittiselle ja sotilaalliselle roolille Natossa, EU:ssa ja kansainvälisessä puolustusyhteistyössä.

(2) Puolustuselonteko on jatkoa valtioneuvoston edelliselle puolustuselonteolle (VNS 8/2021 vp), ja se liittyy kiinteästi puolustushallinnon strategiseen suunnitteluun. Puolustuselonteon valmistelua on ohjannut hallitusohjelman mukaisesti myös valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 6/2024 vp) esitetty toimintaympäristön analyysi ja sen valmistelussa on huomioitu myös eduskunnan ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa koskeva kannanotto.

(3) Puolustuselonteon aikajänne ylittää kuluva vaalikauden ulottuen 2030-luvulle. Puolustuselonteolla ja sen toimeenpanolla varmistetaan, että Suomen puolustuskyky vastaa toimintaympäristön vaatimuksia.

(4) Kuten jo ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa todettiin, Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Aktiivinen puolustuspolitiikka ja vahva kansallinen puolustuskyky osana Natoa ovat keskeisiä edellytyksiä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärien saavuttamiseksi. Rauhan ja turvallisuuden kannalta keskeistä on vahvistaa monenkeskistä, sääntöperustaista kansainvälistä järjestelmää.

Suomen puolustuksen toimintaympäristö

(5) Puolustuselonteko sisältää monipuolisen kuvauksen Suomen puolustuksen toimintaympäristöstä ja siinä tapahtuneista muutoksista. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että esitetty kuvaus on hyvin linjassa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa aiemmin esitetyn toimintaympäristökuvauksen kanssa. Puolustuselonteossa muun muassa toistetaan Suomen turvallisuusympäristön olevan epävakaa ja vaikeasti ennakoitavissa, ja kuinka turvallisuustilanne voi heikentyä nopeastikin. Venäjä identifioidaan merkittävimmäksi ja suoraksi uhaksi Naton ja sen jäsenmaiden turvallisuudelle ja euroatlanttisen alueen rauhalle ja vakaudelle.

(6) Valiokunta toteaa, että joulukuussa 2024 annetun selonteon jälkeinen kehitys osoittaa, että pitkän linjan aikajänteen suunnittelun ohella myös nopeaa reagointia tarvitaan. Maailmanpolitiikan tilanne on alkuvuoden aikana muuttunut nopeasti ja epävarmuudet ulko- ja turvallisuuspoliittisessa toimintaympäristössä ovat lisääntyneet. Kansainvälisessä toimintaympäristössä korostuvat ennakoimattomuus ja tilannekuvan nopea muutos. Esimerkiksi Yhdysvaltojen uuden hallinnon linjauksista ei tällä hetkellä ole muodostunut selkeää kokonaiskuvaa, mutta muutosta aiempaan on havaittavissa suhteessa Venäjään ja Ukrainaan.

(7) Selonteon politiikkalinjaukset ja esitetyt kehittämistoimet ovat sellaisia, joita Suomen on vallitsevassa tilanteessa edistettävä entistä painokkaammin. Selonteon antamisen jälkeen on tehty merkittäviä uusia linjauksia sekä EU-tasolla että unionin jäsenmaissa puolustusvalmiuden ja sen edellyttämän rahoituksen sekä teollisen ja teknologisen pohjan vankistamiseksi.

(8) Myös keskustelut Ukrainan rauhan saavuttamiseksi ja turvallisuuden tukemiseksi ovat selonteon antamisen jälkeen käynnistyneet Yhdysvaltojen toimesta. Lopputulos ja sen vaikutukset

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

Suomen ja Euroopan turvallistilanteeseen eivät ole helposti ennakoitavissa. Euroopassa on toistaiseksi neuvoteltu Ison-Britannian ja Ranskan koollekutsuman halukkaiden maiden koalition puitteissa Ukrainan välittömän tuen tarpeesta sekä tulitauon ja kestävän rauhan aikaansaamisesta ja niihin liittyvistä turvallisuusjärjestelyistä. EU-tasolla on puolestaan käynnistetty neuvottelut unionin ja sen jäsenmaiden tuen lisäämisestä Ukrainalle sen varmistamiseksi, että Ukraina saa tarvitsemansa tuen kaikissa olosuhteissa. Valiokunta korostaa, että EU:n tavoitetason tulee säilyä korkeana Ukrainan tukemisessa. On tärkeää varmistaa, että Ukrainan tukea koskevat toimenpiteet toteutetaan nopeasti ja Ukrainan tarpeet huomioon ottaen. Lisäksi on tärkeää, että EU:ssa luodaan pidemmän aikavälin näkymä Ukrainan tukemiseen ja parannetaan avun ennakoitavuutta.

(9) Kiina pyrkii vahvistamaan asemaansa maailmanlaajuisena suurvaltana taloudellisin, poliittisin, teknologisin ja sotilaallisin keinoin. Kiinan ja Venäjän välinen sotilaallinen yhteistyö on tiivistynyt, ja se vaikuttaa suoraan Euroopan turvallisuuteen. Vaikka Kiina ei muodosta Suomelle suoraa sotilaallista uhkaa, sen vaikuttamispyrkimykset Suomessa ja lähialueilla ovat lisääntyneet. Kiinan strateginen yhteistyö Venäjän kanssa luo epävakautta Euroopan ja Suomen turvallisuusympäristössä.

Sodankäynnin muutos

(10) Selonteossa todetaan oikein teknologisen kyvykkyyden merkitys strategisena resurssina niin kansallisesti, EU:ssa, Natossa kuin kahdenvälisesti. Teknologiakehityksen ennakointi, uusien teknologioiden integrointi puolustusjärjestelmään sekä kehkeytyvien teknologioiden hyödyntäminen korostuvat tulevaisuudessa teknologisen kehityksen nopeutuessa.

(11) Teknologisen kehitykseen ja sodankuvan muuttumiseen liittyen valiokunta käsitteli asiantuntijakuulemisissaan erityisesti droonien vaikutusta sodankäyntiin. Saadun selvityksen mukaan droonien merkitys sodankäynnissä on kasvanut ja esimerkiksi Ukrainassa ne ovat aiheuttaneet 70-80 % tappioista. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomessa kiinnitetään riittävästi huomiota droonituotanto- ja torjuntakyvykkyyksien kehittämiseen sekä kansallisesti että yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa huomioiden sekä riittävä omavaraisuus että EU:n strateginen autonomia ja Nato-yhteistyön tarpeet.

Puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen

(12) Naton jäsenenä Suomen puolustusratkaisu muodostuu asevelvollisuuteen ja koulutettuun reserviin perustuvasta vahvasta kansallisesta puolustuskyvystä osana Naton pelotetta ja yhteistä puolustusta. Suomen vahvaa omaa puolustuskykyä ylläpidetään kaikissa tilanteissa. Puolustuspolitiikassa korostuvat selontekokaudella vahva kansallinen puolustuskyky, Naton ja Euroopan unionin jäsenyydet sekä vahvistuva kahden- ja monenvälinen puolustusyhteistyö. Lisäksi Ukrainan pitkäjänteinen tukeminen on oleellista myös Suomen turvallisuuden ja puolustuksen kannalta.

(13) Ulkoasiainvaliokunta korostaa vahvan maanpuolustustahdon säilyttämisen tärkeyttä Suomen puolustukselle. Se on Suomessa ollut perinteisesti hyvin korkea, ja tämä tulee myös jatkossa turvata. Sen ytimessä ovat kansallinen yhtenäisyys ja kokemus Suomesta puolustamisen arvoisena. Keskeistä on varmistaa toimiva yhteiskunta, jossa toteutuu luottamus viranomaisiin, luotta-

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

mus väestöryhmien kesken ja yhteiskuntarauha. Nämä ovat olennaisia tekijöitä, kun ulkopuolisia hyökkäyksiä ja vaikuttamisen eri muotoja torjutaan.

(14) Ajankohtainen puolustuskyvyn ylläpitämiseen ja kehittämiseen liittyvä asia koskee jalkaväkimiinojen käytön tarvetta ja pelotevaikutusta Suomen olosuhteissa. Puolustuselonteossa ei asiaan oteta kantaa, mutta Suomen hallitus päätti 1.4.2025 käynnistää valmistelut jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen (ns. Ottawan sopimus) irtisanomiseksi. Valiokunta käsittelee asiaa, kun ulkoministeriössä parhaillaan valmisteltavana oleva hallituksen esitys tuodaan eduskunnan käsittelyyn kevään 2025 aikana. Lähtökohtaisesti valiokunta pitää tärkeänä, että puolustushallinnon suorituskykytarpeita tutkitaan tarkasti Suomen heikentyneessä turvallisuusympäristössä huomioiden niin havainnot Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa kuin teknologinen kehitys. Kansainvälisen sopimusjärjestelyn ollessa kyseessä on tärkeää huomioida myös siihen liittyvät ulko- ja turvallisuuspoliittiset vaikutukset sekä kansainvälinen sääntöpohjainen järjestelmä.

Maavoimien uudistus

(15) Puolustusvoimien materiaalisen kehittämisen painopiste siirtyy maapuolustukseen, jonka uudistaminen on monitahoinen, pitkäkestoinen ja koko puolustusjärjestelmään vaikuttava kokonaisuus. Tällä kokonaisuudella turvataan Maavoimien taistelukyky koko valtakunnan alueella. Maavoimat kehittää toimintatapojaan ja joukkorakenteitaan ottaen huomioon liittokunnan yhteiset tavoitteet.

Nato

(16) Selonteossa todetaan Nato-jäsenyyden olevan sodanjälkeisen ajan suurin muutos Suomen puolustuksessa. Perustellusti selonteossa käsitellään seikkaperäisesti Suomen roolia Natossa sekä linjataan puolustusliiton jäsenyyden vaikutuksia sekä vaatimuksia Suomelle.

(17) Selonteossa on onnistuneesti kuvattu Suomen aseoitumista osaksi Naton Pohjois-Euroopan turvallisuuskokonaisuutta ja Itämeren alueen kasvanutta merkitystä liittokunnalle. Suomelle keskeistä on erityisesti liittokunnan kyky vastata Venäjän uhkaan.

(18) Edellä mainittujen kirjausten lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi tuo esiin sitoutumistaan koko liittokunnan toimintaan ja huomioi kaikkien liittolaisten turvallisuushuolet, 360 asteen turvallisuusperiaatteen mukaisesti. Tämä on tärkeää vahvan ja toimintakykyisen Naton varmistamiseksi.

(19) Saadun selvityksen mukaan Naton Haagin huippukokouksessa 24.-26.6.2025 odotetaan sovitun liittokunnan uudesta puolustusmenositoumuksesta. Kiristyneessä turvallisuustilanteessa valiokunta pitää selvänä ja perusteltuna, että puolustusmenositoumusta nostetaan nykyisestä tavoitteesta käyttää 2 %:ia BKT:sta puolustukseen. Valiokunta korostaa tarvepohjaisuutta Naton puolustussuunnittelussa ja puolustusmäärärahojen uudesta tasosta päätettäessä.

(20) Valiokunta myös tähdentää olevan tärkeää, että kaikki liittokunnan jäsenet täyttävät yhdesä sovitut tavoitteet. Suomen puolustusmenojen BKT-osuus on vuonna 2025 noin 2,3 prosenttia

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

bruttokansantuotteesta. Suomessa hallitus ilmoitti vast'ikään kansallisesta päätöksestä korottaa puolustusmäärärahat vähintään 3 %:iin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä.

(21) Keskustelu puolustusmenositoumuksen kasvattamisesta liittyy läheisesti myös Yhdysvaltojen jo pitkään esillä pitämään vaatimukseen sen puolesta, että Euroopan on otettava enemmän vastuuta puolustussektorilla. Yhdysvaltojen uuden hallinnon myötä nämä vaatimukset ovat kasvaneet entisestään. Ulkoasiainvaliokunta painottaa Naton eurooppalaisen pilarin vahvistamisen tärkeyttä ja pitää sitä koko liittokunnan toimintaa hyödyttävänä. On tärkeää toimia niin, että Naton ja EU:n roolit turvallisuudessa täydentävät ja vahvistavat toisiaan. Naton ja EU:n strateginen kumppanuus on keskeisessä roolissa euroatlanttisen turvallisuuden ja vakauden kannalta.

EU

(22) Valiokunta toteaa Euroopan unionin olevan Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö sekä turvallisuusyhteisö. Lisäksi unioni on Suomelle keskeisin ulkopoliittinen vaikutuskanava. Suomen asema on sitä turvatumpi, mitä yhtenäisempi ja vahvempi EU on. Tähän liittyy myös unionin päätöksentekokyvyn tehostaminen, mitä valiokunta on käsitellyt tarkemmin ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta antamassaan mietinnössä (UaVM 14/2024 vp, kpl 56).

(23) Valiokunta pitää myönteisenä, että puolustuselonteossa todetaan EU:n vahvistunut rooli ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisena toimijana Venäjän käynnistämän hyökkäyssodan johdosta. EU:n kasvava rooli puolustuskysymyksissä antaa Suomelle ja muille jäsenmaille lisätyökaluja pelotteen ja puolustuksen kehittämiseen.

(24) Selonteon mukaan EU:n puolustusyhteistyötä ohjaa vuonna 2022 hyväksytty unionin strateginen kompassi. Valiokunta toteaa, että sen lisäksi selonteon antamisen jälkeen komissio julkaisi 19.3.2025 valkoisen kirjan Euroopan puolustuksen tulevaisuudesta. Valkoinen kirja nostaa esille tarpeen kohottaa Euroopan puolustusvalmiutta vuoteen 2030 mennessä.

(25) Puolustuksen valkoinen kirja luettelee puolustuksen painopisteitä, joihin Euroopan tulee erityisesti investoida. Näitä painopisteitä ovat muun muassa ilma- ja ohjuspuolustus, tykistöjärjestelmät, ampumatarvikkeet- ja ohjukset, lennokit, sotilaallinen liikkuvuus, elektroninen sodankäynti ml. tekoäly, sekä strategiset mahdollistajat. Tämän lisäksi valkoisessa kirjassa käsitellään puolustusteollisuuden tukemista, Ukraina-tukea, sekä mainitaan suunnitelmista puolustuksen sääntelyn yksinkertaistamiseksi.

(26) Valkoinen kirja luo myös kehikon niin ikään maaliskuussa 2025 julkaistulle ReArm-Europe-suunnitelmalle EU:n puolustusrahoituksen vahvistamiselle. Suunnitelma koostuu kuudesta pilarista: 1) uusi 150 miljardin euron SAFE-lainainstrumentti (SEUT- artiklaan 122 perustuen) puolustusinvestointien vauhdittamiseksi, 2) finanssipoliittisten sääntöjen lievennykset, 3) EU-budjetin käyttö puolustusinvestointeihin, 4) Euroopan investointipankin rahoitusmahdollisuuksien laajentamiseen, 5) yksityisen pääoman käyttömahdollisuuksien helpottamiseen ja 6) taloudellinen ennakoitavuus. Eduskunta käsittelee näitä aloitteita erikseen myöhemmin toimitettavien E- ja U-kirjelmien muodossa.

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

(27) Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Venäjän hyökkäyssodan lisäksi epävarmuudet maailmanpolitiikassa ja kansainvälisessä yhteistyössä ovat vaikuttaneet siihen, että EU:n puolustusulottuvuuden kehittäminen on nyt uudessa dynaamisessa vaiheessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu sen kehittämiseen aktiivisesti ja esiin nousevia vaihtoehtoja avoimesti tarkastellen. Keskeistä on vahvistaa eurooppalaisten maiden puolustuksen suorituskykyä ja puolustustehollisuutta sekä strategista autonomiaa turvallisuuden ja puolustuksen alalla ja vähentää haitallisia riippuvuuksia. Eurooppalaisia puolustuskykyä on rakennettava linjassa Naton puolustus suunnitelmien kanssa ja siten huolehdittava EU:n ja Naton toisiaan täydentävyydestä.

Kahden- ja monenvälinen yhteistyö

(28) Selonteossa käydään läpi Suomen laaja-alainen kahden- ja monenvälinen puolustusyhteistyön verkosto. Selonteon tavoin valiokunta korostaa tämän verkoston merkitystä Suomen turvallisuudelle. Vallitseva epävarmuuksien ja nopeiden muutoksien aika maailmanpolitiikassa alleviivaa entisestään laajan yhteistyöverkoston merkitystä.

(29) Ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta antamassaan mietinnössä valiokunta painotti Ruotsin merkitystä Suomen läheisimpänä kumppanina. Kahdenvälinen yhteistyö on laaja-alaista ja kiinteää yhteiskunnan eri sektoreilla, ilman rajoitteita. Myös valiokuntien välinen yhteistyö on hyvin tiivistä. Kahdenvälinen puolustusyhteistyö sai täysin uuden ulottuvuuden molempien maiden Nato-jäsenyyksien myötä, viimeisimpänä muun muassa Suomen ja Ruotsin yhteistyö Naton eteentyönnetyn läsnäolon (FLF) osalta. Valiokunta piti tätä merkittävänä. Norja on myös läheinen kumppani, ja yhteistyö tiivistyy entisestään tilanteessa, jossa kumpikin on Naton jäsenmaa ja jakaa maarajaa Venäjän kanssa. Konkreettinen yhteistyötä ja nopeaa toimintaa vaativa sektori Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä on puolustuksen edellyttämien strategisesti tärkeiden yhteyksien parantaminen logistiikan varmistamiseksi maiden välillä. Mietinnössä valiokunta myös totesi Pohjoismaiden olevan Suomen läheisimmät kumppanit ja turvallisuusympäristön rajun heikkenemisen myötä yhteistyö on tiivistynyt entisestään erityisesti turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla. Valiokunta totesi sen olevan erityisen luontevaa nyt, kun kaikki pohjoismaat ovat Naton jäseniä. Pohjoismaat ovat Suomelle tärkeitä myös Natossa. (UaVM 14/2024 vp, kpl 34-35).

(30) Ruotsin merkitys ja laajemmin pohjoismainen yhteistyö on hyvin huomioitu myös puolustuselonteossa.

(31) Selonteossa korostetaan Yhdysvaltojen olevan Suomelle merkittävä ja läheinen liittolainen sekä strateginen kumppani. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota muutoksiin Yhdysvaltain uuden hallinnon ulkopoliittisissa linjauksissa liittyen esimerkiksi Ukrainaan. Kansainvälisen oikeuden ja sääntöpohjaisen järjestelmän kunnioittamisen tulee olla jatkossakin tämän kumppanuuden perusta. On tärkeää, että Suomi osaltaan työskentelee suhteen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi huomioiden ja analysoiden samalla tarkasti syvämuutoksia Yhdysvaltojen politiikassa. Määrätietoisella työllä on ehkäistävä epävarmuutta. Valiokunta jakaa selontekoon kirjatun näkemyksen, että Yhdysvaltain sitoutuminen Eurooppaan sekä kahdenvälinen järjestelyin että Naton kautta on tärkeä osa Suomen ja Euroopan turvallisuutta.

(32) Suomen ja Yhdysvaltain kahdenvälinen puolustusyhteistyösopimusta (Defence Cooperation Agreement, DCA) on Suomen turvallisuuden kannalta keskeinen, sillä se muodostaa perustan

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

Yhdysvaltojen kanssa tehtävälle monipuoliselle puolustus- ja turvallisuusyhteistyölle. On Suomen kannalta myönteistä, että vastaava sopimus on tehty myös muiden Pohjoismaiden ja Yhdysvaltojen välillä.

(33) Selonteon tavoin valiokunta painottaa myös Suomen läheistä yhteistyötä Saksan, Ranskan, Ison-Britannian ja Viron kanssa. Myös suorituskykyihinsä merkittävästi panostavan Puolan kanssa tehtävään yhteistyöhön on syytä panostaa niin EU-tasolla kuin kahdenvälisesti. Näiden lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota Pohjoismaiden ja Baltian maiden välisen lisääntyneen yhteistyön (NB8) merkitykseen.

(34) Monenvälisen puolustusyhteistyön osalta valiokunta painottaa erityisesti Britannian johtaman JEF-yhteistyön tärkeyttä. Valiokunta kiinnittää huomiota myös Turkin merkittävään rooliin Natossa ja mahdollisesti Ukrainan rauhansuunnitelmissa. Sen huomioiminen myös Suomessa on tärkeää.

Kriisinhallinta

(35) Ulkoasiainvaliokunta painottaa kriisinhallinnan merkitystä Suomen yhtenä keskeisenä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan välineenä vakauden edistämiseksi maailmassa. Selonteossa todetaan, että kriisinhallinnalla tuetaan konfliktien ratkaisua, konfliktien jälkeistä vakauttamista ja turvallisten yhteiskuntien rakentamista. Ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden lisäksi osallistuminen kehittää samalla kansallista puolustuskykyä. Valiokunta yhtyy näihin puolustuselonteon peruslinjauksiin Suomen kriisinhallinnan tavoitteista. Lisäksi valiokunta korostaa kriisinhallinnassa kokonaisvaltaisen lähestymistavan keskeytyä.

(36) Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomen osallistuminen kriisinhallintaan on varsin alhaisella tasolla. On tärkeää, että valtioneuvosto pohtii keinoja osallistumisen kehittämiseksi. Valiokunta toteaa, että tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi osallistumalla uusiin operaatioihin, mukaan lukien pienet ja kustannustehokkaat operaatiot, kuten YK:n sotilastarkkailijaoperaatiot. Myös hakeutuminen operaatioita toteuttavien organisaatioiden päämajoihin (esimerkiksi YK:n ja EU:n politiikkayksiköt) voi olla keino kehittää ja nostaa Suomen kriisinhallintapolitiikan profiilia sekä lisätä osaamista ja kansainvälistä näkyvyyttä.

Monenkeskinen yhteistyö: asevalvonta ja -riisunta sekä puolustustarvikevienti

(37) Valiokunta toteaa monenkeskisen yhteistyön olevan osa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta sekä hyvinvointia ja taloudellista menestystä. Valiokunta pitää hyvin huolestuttavana kansainvälisen ympäristön, erityisesti sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän, nykyistä murrosvaihetta, jossa monet toimijat haastavat monenkeskisen järjestelmän keskeisiä organisaatioita ja sääntöjä. Tässä tilanteessa on erityisen tärkeää, että Suomi ja EU työskentelevät sääntöperusteisuuden ja monenkeskisyyden vahvistamiseksi. Myös ihmisoikeuksien toteutumisen painottaminen Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaisesti on tärkeää.

(38) Turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa monenkeskisyys tarkoittaa muun muassa asevalvonnan ja -riisun sopimusjärjestelyiden tukemista. Niiden osalta valiokunta viittaa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon tärkeisiin linjauksiin, joiden mukaisesti Suomi jatkaa aktiivista ja

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

rakentavaa asevalvonta- ja aseriisuntalinjaa kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuden edistämiseksi myös asevalvonnan heikentyneessä toimintaympäristössä ja vaikeimmissa asevalvontasopimusten toimeenpanon ja asevalvonnan edellytysten olosuhteissa. Suomi painottaa asevalvontasopimusten noudattamista ja luottamusta lisääviä toimia. Suomen tuki kemiallisten aseiden kieltöjärjestelmä OPCW:n työlle kemiallisten aseiden kieltosopimuksen toimeenpanon edistämiseksi on arvokasta. On myös tärkeää jatkaa kansainvälistä työtä pienaseiden ja muiden tavanomaisten aseiden laittoman leviämisen estämiseksi turvallisuuden lisäämiseksi. On myönteistä ja tärkeää, että puolustuselonteossa todetaan puolustushallinnon sitoutuminen asevalvontasopimusten ja -järjestelyiden ylläpitoon ja kehittämiseen. Osaamisen ja valmiuden ylläpitäminen puolustushallinnossa on tärkeää niiden toimeenpanemiseksi.

(39) Asevalvontaan liittyen valiokunta toistaa ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta antamansa mietinnön näkemykset liittyen autonomisiin asejärjestelmiin sekä laajemmin tekoälyn vastuulliseen käyttöön. Valiokunta toteaa, että täysin autonomiset asejärjestelmät, joita ei voida käyttää sodan oikeussääntöjen eli kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti ovat itsessään laittomia, joten niitä ei tule käyttää tai kehittää. Päätös tappavan voiman käytöstä tulee aina olla ihmisellä eikä täysin autonomisia asejärjestelmiä tule jatkossakaan kehittää. Samanaikaisesti tekoälyn ja autonomian mahdollistavaa sääntelyä tarvitaan, jolla varmistettaisiin uusien asejärjestelmien kehittäminen ja käyttö kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti. Suomi tukee autonomisia aseita koskevan sopimuksen aikaansaamista autonomisista asejärjestelmistä. Valiokunta tukee tätä tavoitetta. (UaVM 14/2024 vp, kpl 78).

(40) Myös puolustustarvikkeiden ja kaksikäyttötutteen vientivalvonnan osalta valiokunta viittaa UTP-selonteon mietintöönsä. On tärkeää, että Suomi harjoittaa niiden osalta vastuullista vientivalvontaa ja toimii ihmisoikeuksia koskevien kansainvälisten velvoitteidensa sekä kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti (UaVM 14/2024 vp, kpl 79).

Kokonaisturvallisuus, hybridiuhkien torjunta, kyberpuolustus

(41) Selonteossa todetun mukaisesti suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyys perustuu kokonaisturvallisuuden toimintamalliin. Valiokunta korostaa tämän mallin tärkeyttä. Keskeistä on pystyä ylläpitämään yhteiskunnan elintärkeät toiminnot kaikissa olosuhteissa ja se edellyttää saatavuutta yhteistyötä niin viranomaisten kuin elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten välillä. Puolustushallinnon osalta on tärkeää, että hallinnossa on koottu näkemys sen roolista ja tehtävissä eri tilanteissa.

(42) Tärkeä osa kokonaisturvallisuutta ja kriisinkestävyyttä on hybridiuhkien tehokas torjunta. Se edellyttää toimijoiden välistä hyvää yhteistyötä ja ajantasaista tilannekuvaa, sillä hybridiuhat ovat luonteeltaan tarkoituksellisen moniulotteisia, ja niiden vaikutukset ja torjuntavastuut ulottuvat useiden kansallisten viranomaisten vastuulle. Valiokunta pitää tärkeänä Suomen aktiivista toimintaa EU:n ja Naton kyvykkyyksien vahvistamiseksi hybridiuhkien torjunnassa. Helsingissä toimivan Euroopan hybridiosaamiskeskuksen toiminta on tässä työssä tärkeää.

(43) Puolustuselonteossa hybridiuhkia ja muita ei-sotilaallisia epävakauttamistoimia käsitellään ennen kaikkea informaatiovaikuttamisen kautta. Valiokunta korostaa oikean ja luotettavan informaation keskeistä merkitystä digitalisoituneessa yhteiskunnassa. Informaatiovaikuttamisen

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

tavoitteena on usein demokraattisten yhteiskuntien polarisaatio. Siihen voidaan vastata esimerkiksi oikea-aikaisella ja kohdistetulla strategisella viestinnällä. Selonteon kirjaukset strategisen viestinnän kehittämisen tärkeydestä ovat tärkeitä. Viestinnän osalta valiokunta toteaa, että sitä ei voi johtaa liian keskitetysti, sillä vastustajat täyttävät valtatyhjiöt nopeasti. Viestinnän on oltava jatkuvaa ja pitkäjänteistä, erityisesti harmaan vaiheen ja konfliktien aikana.

(44) Selonteossa käsitellään myös kyberturvallisuuden ja -puolustuksen merkitystä valtiollisen suvereniteetin turvaamisessa ja siihen on hyvin koottu sotilaallisen kyberpuolustuksen kehittämistä koskeva työ.

(45) Valiokunta painottaa, että kyberturvallisuuden korkean tason säilyttäminen edellyttää ajankohtaista tilanneymmärrystä yhteiskuntaan kohdistuvista kyberuhkista. Muuttuneeseen kyberuhkatasoon vastaaminen edellyttää uusia ja tehokkaita toimia sekä myös tiivistä yhteistyötä EU:ssa, Natossa ja kumppanimaiden kanssa. Valiokunta pitää tärkeänä selonteon kirjausta kyberpuolustusdoktriinin laatimisesta. On tärkeää, että se valmistellaan poikkihallinnollisesti ja suunnittelun yhteydessä varmistetaan sen yhtymäkohdat olemassa oleviin kansallisiin rakenteisiin ja suunnitellaan tarvittavat yhteistyö- ja tiedonvaihtomahdollisuudet viranomaisten välillä. Keskeistä on muun muassa kuvata, mitkä ovat kansallisten viranomaisten ja kansainvälisten kumppanien roolit ja suorituskyvyt.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että puolustusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2025 vp

Helsingissä 29.4.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Sofia Vikman kok
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Antti Lindtman sd
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Annika Saarikko kesk
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Sari Sarkomaa kok
varajäsen Tuula Väättäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala
valiokuntaneuvos Jonna Savola